

Namn: _____ Personbeteckning: _____

INFORMATIONSVETENSKAPEnström, Christoffer, Hagman, Stefan & Lindholm, Sture: *Samhället* samt i någon mån allmänbildning

1. Diskutera fördelar och nackdelar med sociala medier
 - a) för ett demokratiskt samhälle (medborgerlig/samhällelig synvinkel)
 - b) för den enskilda individen (privatliv)

Du kan besvara frågan utgående från boken *Samhället* men kan även föra fram aspekter utgående från allmänbildning och kritiskt tänkande. Både enbart punkter från *Samhället*, enbart punkter från allmänbildning eller en kombination av dessa kan ge fulla poäng. För att få fulla poäng bör du nämna aspekter som berör alla dessa fyra kategorier (1. fördelar och 2. nackdelar för ett demokratiskt samhälle samt 3. fördelar och 4. nackdelar för den enskilda individen). Varje aspekt du nämner kan ge *ett (1)* poäng. Totalt kan uppgiften ge *max. 10 poäng*.

Följande punkter nämns i *Samhället* (Enström, Hagman & Lindholm, 2013):

Medborgerlig/samhällelig synvinkel**Fördelar**

- **Vem som helst kan sprida information och åsikter (demokrati, i motsats till statlig kontroll och censurerade medier)**
- **Viktigt verktyg för samhällspåverkan (medborgare kan hålla kontakt och organisera sig och därmed kringgå statligt censurerade medier)**
- **Politiker och politiska partier kan lättare nå ungdomar via sociala medier**
- **Lättare att hitta information om partier och kandidater på nätet, t.ex. via bloggar eller kandidattester**
- **Lättare att hitta material för att kunna forma egna åsikter (t.ex. i politiska val)**
- **Steget mellan medborgaren och politikern/makten är kortare, mer möjligheter att påverka**
- **Större medborgarinflytande genom att skapa grupper, samla in namn (t.ex. på Facebook), skriva bloggar osv**

Nackdelar

- **Falsk information kan spridas och få inflytande**
- **Förtal, rykten och kränkande information förekommer**
- **Våldsbetonade och rasistiska åsikter sprids enkelt och snabbt**
- **Medborgare kan sprida falsk information om politiska kandidater och partier**

Den enskilda individens synvinkel

Fördelar

- Kan själv sprida material och uttrycka sig själv på nätet
- Lättare att nå fram med åsikter
- Kan få publicitet via bloggar eller t.ex. YouTube
- Lättare att hitta underhållningsmaterial

Nackdelar

- Låg datasekretess och integritetsskydd (känsliga uppgifter som man publicerar t.ex. på Facebook kan komma i fel händer)
- Kränkande eller nedlåtande material gällande en enskild individ kan publiceras

Ytterliga exempel på synpunkter som kan ge tilläggsöäng (baserat på allmänbildning och kritiskt tänkande):

Medborgerlig/samhällelig synvinkel

Fördelar

- Sociala medier kan ha en direkt (positiv) inverkan på skeenden i samhället (t.ex. revolten i Nordafrika 2011)
- Nyheter som annars inte skulle nå så många sprids nu snabbt via sociala nätverk
- Alla kan bli delaktiga i diskussioner och alla kan sprida sin åsikt (demokrati)
- Livsviktig informationen sprids snabbt, t.ex. gällande en naturkatastrof eller bortsprungna djur
- Tekniken möjliggör att information kan komma ut trots försök till censur och statlig kontroll

Nackdelar

- Sociala medier kan ha en direkt (negativ) inverkan på skeenden i samhället om falsk eller skadlig information sprids
- Information som inte sprids kanske inte når fram till medborgarna även om den är viktig
- Falsk information kan lätt spridas och nyttig information "censureras" av en allmän opinion på sociala medier
- Information kontrolleras inte på samma sätt som tidigare och oskyldiga kan bli lidande (t.ex. i samband med Bostonbombningarna då foton på oskyldiga spreds)
- Näthat och hot mot offentliga personer förekommer i skydd av anonymitet
- Kandidattest kan även vara missvisande, man kan lita tekniska verktyg som dessa för mycket

Den enskilda individens synvinkel

Fördelar

- Möjliggör kommunikation och bildande av nätverk
- Lätt att hitta "likasinnade" och forma grupper t.ex. runt ett visst intresse
- Lätt att ta del av information som andra delar, hittar lätt sådant man är intresserad av
- Lätt att hitta och få kontakt med personer som man annars inte skulle träffat eller fått kontakt med (t.ex. i andra länder)
- Informationsöverflödet kan få oss att känna oss splittrade
- Svårt att hålla uppmärksamhet

Nackdelar

- Även problematiska/negativa åsikter och "intressen" kan få stöd på nätet, t.ex. gällande våld, rasism eller t.ex. tips för ätstörningar
- Nätmobbning är vanligt
- Desinformation, t.ex. photoshoppade kändisar kan ge fel kroppsbild
- Kan sprida för mycket information t.ex. på Facebook som kan få negativa konsekvenser (t.ex. inbrott om man meddelat att man är bortrest)
- Ens världsbild kan bli snäv om man enbart tar emot en viss typs information från en viss synvinkel
- Man kanske hellre umgås virtuellt än ansikte mot ansikte
- Ofördelaktiga foton eller personlig information som man inte vill att andra ska se kan spridas
- Likasinnade kan lätt få kontakt och planera t.ex. våldsdåd

Namn: _____ Personbeteckning: _____

KVINNOVETENSKAP

Oinas, Elina & Ahlbeck-Rehn, Jutta: *Kvinnor, kropp och hälsa*

2. Besvara följande två frågor genom att ringa in det rätta svarsalternativet. Rätt svar ger *två (2)* poäng, fel svar ger *noll (0)* poäng. Totalt kan uppgiften ge *max. 4 poäng*.

a. Enligt ett tankesätt förenas kvinnor genom en äkta och autentisk kvinnlighet. Vad kallas detta tankesätt?

- a) Konstruktivism
- b) Anatomism
- c) **Essentialism**

b. Inom kvinnovetenskap används ofta ett begrepp som beskriver hur kön skapas genom upprepade handlingar i ett nätverk av relationer och institutioner. Vilket är begreppet?

- a) Genus
- b) Aktörskap
- c) **Performativitet**

3. Vid Åbo Akademi planerar ämnet kvinnovetenskap ändra namn till genusvetenskap år 2015. Varför är genusforskning ett mer beskrivande namn på den forskning som bedrivs vid ämnet? (*max. 4 poäng*)

Forskningen handlar inte bara om kvinnor, mansforskning finns också, genus är socialt konturerat (2 poäng)

Forskningen handlar inte bara om kön, intersektionalitet (2 poäng)

4. I slutet av 1970-talet började media och myndigheter i Finland ta upp frågan om mäns våld mot kvinnor. I början talade man om familjevåld för att sedan övergå till att tala om "våld mot kvinnor". Förklara skillnaden mellan begreppen "familjevåld" och "våld mot kvinnor". (*max. 6 poäng*)

Familjevåld neutralt, man behöver mer specifika begrepp (2 poäng)

Våld mot kvinnor bredare, tar upp kvinnomisshandel, sexuellt våld specifikt (2 poäng)

Också begreppet våld mot kvinnor är snävt, könsrelaterat våld, sexuellt våld (2 poäng)

5. Förklara begreppsparet kön/genus. (*max. 6 poäng*)

Könsrollsteori, kvinnor och män har olika roller (2 poäng)

Kön syftar på det biologiska, genus på det sociala, Begreppsparet kön/genus användes för att poängtera skillnaden mellan dem (2 poäng)

Det är svårt att skilja på det biologiska och det sociala på ett trovärdigt sätt, kön och genus är samtida processer (2 poäng)

Namn: _____ Personbeteckning: _____

NATIONALEKONOMI

Eklund, Klas: *Vår ekonomi, en introduktion till samhällsekonomin*

6. Besvara följande fjorton frågor genom att ringa in det rätta svarsalternativet. Rätt svar för sant-falskt-frågorna ger *ett (1)* poäng och rätt svar för flervalfrågorna ger *två (2)* poäng. Fel svar ger *ett (1)* minuspoäng i bägge fallen och ”vet ej” ger *noll (0)* poäng. Alla delfrågor bör besvaras. Totalt kan uppgiften ge *max. 20 poäng och min. 0 poäng*.

a. Ett företags utbudskurva (på kort sikt) är lika med den del av dess marginalkostnadskurva som ligger ovanom den rörliga styckkostnadskurvan.

- a) **Sant**
- b) Falskt
- c) Vet ej

b. En hyresreglering leder sannolikt till

- a) **bostadsbrist**
- b) överskottsutbud
- c) att jämviktspriset (-hyran) ligger under det reglerade priset (hyran)
- d) att bostadsköerna försvinner
- e) vet ej

c. Monopolistens marginalintäktskurva

- a) stiger snabbare än efterfrågekurvan
- b) **sjunker snabbare än efterfrågekurvan**
- c) är identisk med efterfrågekurvan
- d) har inget samband med efterfrågekurvan, utan kan bestämmas fritt av monopolisten
- e) vet ej

d. Med ”crowding out” menas att den offentliga utlåningen tränger undan privata investeringar.

- a) **Sant**
- b) Falskt
- c) Vet ej

- e. Med den s.k. hysteresis-effekten på arbetsmarknaden menas
- a) att arbetskraften har svårt att fatta beslut om att ta anställning
 - b) att arbetsgivaren har svårt att fatta besluta om att anställa
 - c) att det kan uppstå panik på arbetsmarknaden kan leda till oroligheter och en instabil arbetsmarknad
 - d) en tendens att arbetslösheten permanentas på en (högre) nivå, pga. t.ex. arbetstagarnas arbetshistoria**
 - e) vet ej
- f. En tull kan betraktas som allmänt lönsam för ett land eftersom den skyddar den inhemska ekonomin från konkurrens.
- a) Sant
 - b) Falskt**
 - c) Vet ej
- g. Med marknadsmisslyckanden menas inom nationalekonomin att
- a) den sociala marginalkostnaden inte motsvarar den sociala marginalnyttan
 - b) det finns externa effekter
 - c) det finns monopol
 - d) alla tre ovanstående**
 - e) inget av ovanstående
 - f) vet ej
- h. Försörjningsbalansen kan beskrivas med likheten $BNP = \text{konsumtion} + \text{investeringar} + (\text{export} - \text{import})$.
- a) Sant**
 - b) Falskt
 - c) Vet ej
- i. Inkomstskillnaderna under de senaste decennierna (mätt t.ex. med Gini-koefficienten) har vidgats så gott som i hela världen.
- a) Sant**
 - b) Falskt
 - c) Vet ej

- j. Dagens penningssystem vilar på att sedlar är inlösbare mot guld.
- a) Sant
 - b) Falskt**
 - c) Vet ej
- k. Phillipskurvan visar på kort sikt ett positivt samband mellan inflation och arbetslöshet - när arbetslösheten är låg så är inflationen också låg.
- a) Sant
 - b) Falskt**
 - c) Vet ej
- l. Public choice (teorin för kollektiva val) innebär
- a) analys av politikernas beslut utgående ifrån att de är upplysta och allvetande
 - b) analys av hur beslut fattas i kollektiv där alla individer uppfattas som jämbördiga
 - c) analys av politikernas beslut utgående från att de gynnar sina egna intressen**
 - d) analys av hur beslut fattas inom ramen för upphovsmannarätten
 - e) vet ej
- m. Enligt den keynesianska synen gäller *inte* följande:
- a) Full sysselsättningsnivån kan ligga högre än jämviktsnivån mellan produktion och användning (nationalinkomst och efterfrågan)
 - b) I depression hör det till den offentliga sektorns (statens) roll att stimulera ekonomin genom expansiv politik
 - c) I depression hjälper det med att öka penningmängden i ekonomin**
 - d) Den ökning i efterfrågan som med ett visst belopp på den statliga stimulansen leder till i ökning av nationalinkomsten som är större än detta belopp
 - e) Vet ej
- n. Ett exempel på marknadsformen monopolistisk konkurrens är en restaurang med lokalt monopol.
- a) Sant**
 - b) Falskt
 - c) Vet ej

Namn: _____ Personbeteckning: _____

SOCIOLOGIDe Swaan, Abram: *Mänskliga samhällen*

7. I bokens sista kapitel skriver författaren om globaliseringens tre dimensioner. Vilka är dessa dimensioner och hur kopplar de människor samman? (*max. 6 poäng*)

De tre olika dimensionerna av globalisering som författaren lyfter fram är världsekonomi, världspolitik och världskultursystem.

Världsekonomin, dvs. produktionen och distributionen av varor på världsnivå, är det världssystem som skapar ömsesidigt beroende utifrån ekonomiska aspekter. Vi kopplas till världsekonomin t.ex. som konsumenter och producenter. Fastän världsekonomin förbinder de flesta människorna till varandra råder det dock ingen ekonomisk jämställdhet mellan de olika områdena. I kärnområden koncentreras de resurser som skapar välstånd, medan randområden har en sårbarare ekonomi som grundar sig ofta på export av jordbruksprodukter eller råvaror. (2 poäng)

Till det politiska världssystemet kopplas vi via stater. Staterna ingår olika avtal med varandra och ibland kan de även avstå från en del suveräniteten till förmån av en övernationell gemenskap, så som Europeiska unionen. Internationell rätten statuerar vilka regler skall följas i umgänget mellan stater. Även krig kopplar ihop människor från olika delar av världen. Världshandelns utveckling har för staterna närmare varandra och frihandelsavtal mellan stater har ökat markant. (2 poäng)

Världskultursystemet, alltså en solidaritet hos mänskligheten som helhet, har utvecklats i mindre grad än världsekonomin och -politiken. Utvecklingen av kommunikationsteknologin och transporterna har dock fört med sig att en global känsla börjat utvecklas med stormsteg. Vi känner till vad som händer på andra sidan jordklotet och kan enkelt umgås med människor som befinner sig i en annan världsdel. Också kulturen har globaliserats och detta gäller speciellt för ungdomar och inom t.ex. klädsel, musik och sport. (2 poäng) (s. 149-164)

8. Redogör för ömsesidiga förpliktelser i moderna samhällen (*max. 4 poäng*)

Ömsesidig förpliktelse handlar om tjänst och gentjänst; den ena parten har utträttat någonting för den andra och den andra står således i skuld till den förstnämnda. Detta skuldförhållande är vanligtvis outtalat och parterna förväntas besvara en handling med en lika värd handling. (1 poäng)

I primitivare samhällen kunde ömsesidiga förpliktelser vara en förutsättning för att överleva, men den betydelsen har nog så gott som försvunnit i de mer utvecklade samhällena. Som orsaker till detta kan nämnas utvecklingen av arbetsfördelningen och penningmarknaden. Således har ömsesidigheten kommit att i viss mån ersättas av andra system för koordinering. Den ömsesidighet som uppstår människor emellan utgör trots det fortfarande en viktig, om än informell, förutsättning för mellanmänsklig samverkan. Detta gäller i smågrupper men även mellan större helheter. T.ex. statsöverhuvud befäster statens goda förhållande till en annan genom utmärkelser och gåvor. (2 poäng)

Författaren Abram de Swaan nämner bl.a. det att studenter hjälper varandra med att flytta och att människor hämtar dryck och tilltugg till knytkalas som ömsesidiga förpliktelser i moderna samhällen men det finns även andra exempel. Någon kanske är bra med datorer och kan hjälpa till med datorrelaterade problem medan den hjälpte i gengäld bjuder på middag. Ett till exempel är att arbetskolleger turas om med att köpa kaffe till kontorets pausrum (1 poäng) (s. 95-99).

9. Definiera kortfattat följande begrepp:

a. Stratifiering (*max. 2 poäng*)

Den process som frambringar olika sociala skikt i samhället (s. 56)

b. Socialisation (*max. 2 poäng*)

Den läroprocess där en människoung utvecklas till en kompetent medlem av samhället (s. 66)

c. Organisation (*max. 2 poäng*)

En sammantagning av människor och medel ämnad att fullgöra en bestämd uppgift (s. 123)

d. Rollkonflikt (*max. 2 poäng*)

När en och samma roll väcker förväntningar som strider emot varandra (s. 37)

e. Externa effekter (*max. 2 poäng*)

Följder för andra människor än de direkt påverkade (s. 140)

Namn: _____ Personbeteckning: _____

STATSKUNSKAP, OFFENTLIG FÖRVALTNING

Enström, Christoffer, Hagman, Stefan & Lindholm, Sture: *Samhället*, samt i någon mån dagsaktualiteter

10. Definiera följande åtta begrepp genom att ringa in det rätta svarsalternativet. Rätt svar ger *ett (1)* poäng, fel svar ger *noll (0)* poäng. Totalt kan uppgiften ge *max. 8 poäng*.

a. Referendum betyder

a. valaktivitet. Ett högt valdeltagande brukar tolkas som att folkets förtroende för det politiska systemet är högt.

b. folkomröstning. Genom en rådgivande folkomröstning utreder beslutsfattarna medborgarnas åsikt i någon särskild fråga. (s. 136)

c. maktfördelning. Samma instans skall inte både stifta lag, tolka den och döma.

d. regler för hur ett land skall styras. De nedtecknas till exempel i landets grundlag.

b. Presidentstyre är det

a) när folket väljer regering oberoende av presidenten.

b) när presidenten åtnjuter parlamentets förtroende.

c) när parlamentet åtnjuter presidentens förtroende.

d) när folket väljer president oberoende av parlamentet. (s. 169)

c. Ålands självstyrelse innebär

a) att ålänningarna har rätt att stifta egna lagar inom vissa områden. (s. 220)

b) att Åland har ett eget folkting.

c) att finskspråkiga inte får bosätta sig på Åland.

d) att Åland har en representant i Europaparlamentet.

d. Finlands regering är

a) en samlingsregering, som också är en majoritetsregering.

b) en samlingsregering, som också är en allpartiregering.

c) en koalitionsregering, som också är en majoritetsregering. (s. 202)

d) en koalitionsregering, som också är en minoritetsregering

- e. Utomparlamentariska metoder är
- a) metoder som strejker, demonstrationer, bojkotter och namninsamlingar
 - b) metoder som är olagliga påtryckningsmedel eller innebär vägran att följa myndigheters beslut. (s. 156)**
 - c) metoder som lobbying och påtryckningar som inte hör hemma inom parlamentarismen.
 - d) metoder som parlamentet använder sig av t.ex. när den röstar om förtroende för regeringen.
- f. Valbarhet betyder
- a) att alla röstberättigade personer är behöriga att välja kandidat i ett val (inom sin egen valkrets).
 - b) rätten för myndiga personer att själv få välja om man röstar eller inte, i ett val.
 - c) att alla röstberättigade personer får ställa upp som kandidat i val (med några undantag). (s. 131)**
 - d) sannolikheten (i procent) för att en kandidat skall bli invald, vid ett val.
- g. Kommunsammanslagningar innebär
- a) att kommunerna i Finland kommer att drabbas av tvåångssammanslagningar.
 - b) att det uppstår samkommuner, med gemensam hälsovård, utbildning och övrig serviceproduktion.
 - c) att de nya kommunerna inte behöver ta ut lika mycket skatt, att de får mera pengar från staten och att man kan minska på personalen.
 - d) ett nya kommuner bildas av flera tidigare kommuner, i förhoppningen om att den nya kommunen skall ha en mer stabil ekonomi. (s. 231)**
- h. Plenum är
- a) när riksdagen eller regeringen samlas för behandling av ärenden som lagpropositioner, budgetmotioner och medborgarinitiativ. (s. 178, 180-181)**
 - b) när en riksdagsledamot eller grupp i riksdagen lämnat in ett initiativ.
 - c) regeringens motståndare i riksdagen, dvs. de partier som inte sitter i regeringen.
 - d) ett medvetet försök att med suggestiva medel påverka människor så att de tänker och handlar på ett visst sätt.

11. Definiera kortfattat följande begrepp:

a. Massmediernas uppgift (*max. 3 poäng*)

Traditionellt har massmediernas uppgift varit att sprida saklig och objektiv information (1 poäng), att kritiskt granska och utvärdera viktiga samhällsfrågor och därigenom fungera som opinionsbildare (1 poäng, båda bör ingå), att fungera som ett forum för underhållning (1 poäng). (s. 152)

b. Enhetsstat (*max. 2 poäng*)

I en enhetsstat gäller beslut som tas av det nationella parlamentet och statsregeringen (*vem?, 1 poäng*) hela landet (*vad?, 1 poäng*). (s. 161) / En stat som består av en statlig enhet (*vem?, 1 poäng*) med gemensam lagstiftning (*vad?, 1 poäng*). (s. 277) (1 *vem-poäng, 1 vad-poäng*.)

c. Populism (*max. 3 poäng*)

Populism definieras som en politisk rörelse som angriper den sociala eliten (*vem?, 1 poäng*) utan att direkt stöda sig på en egen ideologi (*ideologi, 1 poäng*). Man vädjar till folket eller till 'det sunda förnuftet' (*hur?, 1 poäng*) och förespråkar förenklade lösningar (*vad?, 1 poäng*) på de stora politiska problemen i samhället. / Politiker ger enkla lösningar (*vad?, 1 poäng*) på samhälleliga frågor och vädjar till folkligt missnöje (*hur?, 1 poäng*). (s. 99, 281) (1 *vad-poäng, 1 hur-poäng, 1 vem/ideologi-poäng*.)

d. Trepartsförhandlingar (*max. 2 poäng*)

Trepartsförhandlingar förs mellan arbetsgivar-, och arbetstagarorganisationerna samt staten (*vem?, 1 poäng*) för att nå en centraliserad inkomstpolitik (INPO) (*vad?, 1 poäng*). (s. 148, 283) (1 *vem-poäng, 1 vad-poäng*.)

12. Aktualiteter. Fyll i rätt ord. Rätt svar ger *ett (1)* poäng per delfråga. Totalt kan uppgiften ge *max. 4 poäng*.

- a. En aktuell reform av en stor samhällssektor, där Finland framöver skall indelas i fem områden, tog en helt ny vändning i mars. Vilken sektor?

Social- och hälsovårdssektorn.

- b. I november väljs representanter i ett val som många inte känner till, trots att $\frac{3}{4}$ av finländarna hör till denna organisation. Vilket val?

Församlingsvalet.

- c. Den finländska diskussionen kring denna internationella organisation tog ny fart efter händelserna i Ukraina. Vilken organisation?

Nato.

- d. En form av socialpolitiskt, generellt samhällstöd eller bidrag, som man i mars, vid regeringens senaste rambudgetförhandling, beslöt att sänka. Vilket bidrag?

Barnbidraget.

13. Aktualiteter. På söndag är det val. Besvara frågorna nedan:

a. Vilket val är det fråga om? (*max. 1 poäng*)

**Valet till Europaparlamentet, Europaparlamentsvalet, EU-valet etc. (www.vaalit.fi)
(Att ordet EU ingår är det centrala.)**

b. Vem får rösta i valet? (*max. 1 poäng*)

**1) varje finsk medborgare oavsett boningsort, som senast på valdagen fyller 18 år och
2) medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen som senast på valdagen
fyller 18 år och som har hemkommun i Finland. (Samhället, sida 244; www.vaalit.fi)
(Att både finsk medborgare och EU-medborgare ingår är det centrala.)**

c. Hur många representanter väljs i valet? (*max. 1 poäng*)

**För Finland väljs 13 platser. Hela parlamentet består av 751 ledamöter. År 2009
valdes 736 ledamöter. (Samhället, sida 249-250) (Antingen Finlands eller hela
parlamentets platsantal räcker. Antalet ledamöter bör vara exakt för Finlands del men
kan kasta mellan ca 730-760 för parlamentets del, eftersom det varierar.)**

d. Nämn en kandidat i valet. (*max. 1 poäng*)

(Kandidaterna kan kontrolleras på www.vaalit.fi)

e. Vilket utskott i riksdagen behandlar frågor som rör detta område? (*max. 1 poäng*)

EU-frågor behandlas av stora utskottet i riksdagen. (Samhället, sida 243)

f. Vilken typ av kritik riktas mot detta område? (*max. 3 poäng*)

EU kritiseras för bland annat följande:

- * **bristande delaktighet för medborgarna**
- * **distans mellan styrande och medborgare**
- * **demokratiunderskott, brister i demokrati, viktiga beslut fattas i små kretsar**
- * **bristande öppenhet**
- * **komplikerad struktur**
- * **krånglig juridisk text**
- * **trögt och outvecklat beslutsfattande**
- * **svårt att förstå dess påverkan på samhället.**

(Samhället, sida 251) (En poäng per punkt, max tre poäng.)